

Stockholm den 21 november 2023

Till kulturminister Parisa Liljestrand

Stoppa planerna om att slå samman Konstnärsnämnden med Kulturrådet

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för landets yrkesverksamma konstnärer och kulturskapare och företräder genom våra 14 medlemsorganisationer cirka 30 000 upphovspersoner och utövande konstnärer, verksamma inom hela kultur- och mediesektorn; bild/form, musik, scen/film, litteratur och journalistik. För dessa yrkesgrupper har såväl Statens kulturråds (Kulturrådets) som Konstnärsnämndens verksamheter stor betydelse, men på olika sätt och för olika ändamål.

Härom veckan fattade regeringen beslut om att ge Kulturrådet och Konstnärsnämnden i uppdrag att lämna förslag på hur Konstnärsnämndens uppgifter kan överföras till och inordnas i Kulturrådets verksamhet. KLYS är djupt kritisk till en sådan sammanslagning och vill härmed anföra följande.

Konstnärsnämnden är Sveriges expertmyndighet när det gäller kulturskapares villkor och konstnärspolitik, unik i sitt slag. Ända sedan 70-talet har myndigheten fungerat som en garant för ett konstnärspolitiskt perspektiv i svensk kulturpolitik och bidragit till att tusentals konstnärer och kulturskapare genom åren kunnat utveckla sina konstnärskap och försörja sig inom sina yrken. En offensiv konstnärspolitik är en förutsättning för att kunna uppnå de nationella kulturpolitiska målen, såväl självständighetsmålet, som delaktighets- och samhällsmålet.

Ett av Konstnärsnämndens främsta uppdrag enligt regleringsbrevet är att värna konstnärers och kulturskapares konstnärliga frihet. Eftersom Konstnärsnämnden styrs av färre horisontella mål än Kulturrådet (jfr förordningarna) har Konstnärsnämnden bättre förutsättningar att främja både konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet än Kulturrådet.

Konstnärlig frihet och mångfald inom kulturområdet gynnas dessutom av tillgång till flera finansieringskällor. Att medel kommer från olika aktörer är nödvändigt för att skapa ett självständigt och starkt kulturliv och för att främja verklig kulturell mångfald. Centralstyrning genom myndighetssammanslagning riskerar i stället att leda till ökad likriktning på kulturområdet. En maktcentrering i detta avseende är därför inte önskvärd.

Vi delar inte kulturministerns bild av att konstnärer och kulturskapare skulle uppleva problem med att det finns fler än en myndighet att vända sig till på området. För dem är det tvärtom en fördel att Konstnärsnämnden och Kulturrådet utgör skilda verksamheter, kompletterar varandra och har olika målgrupper. Konstnärsnämnden riktar sig till enskilda och Kulturrådet i första hand till grupper/verksamheter. Den uppdelningen är viktig eftersom enskilda kan arbeta mot – eller till och med vara i beroendeställning till – verksamheter som stöds av Kulturrådet. Att lägga dessa två bidragsfunktioner inom en och samma myndighet kan därmed bli negativt för de enskilda kulturskaparna.

Att konstnärer och kulturskapare under pandemin kan ha upplevt svårigheter att veta vart de skulle vända sig för att söka krisstöd berodde på att de då kunde söka stöd även från flera olika myndigheter utanför kulturområdet (till exempel omsättningsstöd från Boverket, omställningsstöd från Tillväxtverket och korttidsstöd från Skatteverket). Inte på grund av att Kulturrådet och Konstnärsnämnden är olika myndigheter.

I Konstnärsnämndens uppdrag ingår att samla och sprida kunskap om konstnärers och kulturskapares villkor. Inom myndigheten finns därför mångårig och djup kompetens på området – erfarenhet och kunskap som riskerar att gå förlorad vid en sammanslagning. KLYS kan i sammanhanget bekräfta det

som framförs i Konstnärsnämndens styrelses uttalande från september att myndigheten har högt förtroende både bland enskilda konstnärer och kulturskapare och hos kulturskapsorganisationerna i landet.

Mot denna bakgrund avråder KLYS regeringen från att slå samman berörda myndigheter, särskilt i en tid då kunskap om och behovet av satsningar på konstnärligt skapande är större än någonsin. Pandemin har satt djupa spår på kulturarbetsmarknaden och kulturbranschen är långt ifrån återhämtad. Det råder sedan en tid tillbaka lågkonjunktur och kraftig inflation som påverkar konstnärers och kulturskarpares villkor negativt. Dessutom leder den snabba AI-utvecklingen till ytterligare svårigheter för konstnärer och kulturskapare att ta skäligt betalt för sitt arbete och till att arbetstillfällena inom kultur- och mediesektorn försvinner.

Det är därför fel väg att gå att låta den viktigaste myndigheten för främjande av konstnärers och kulturskarpares sociala och ekonomiska villkor uppgå i en annan. En sådan inordning innebär enligt KLYS stora risker för den nationella konstnärspolitiken till nackdel för landets yrkesverksamma konstnärer och kulturskapare, och därmed också till nackdel för kulturella och kreativa branscher i stort, där kulturskaparna utgör kärnan.

Om kvalitet och omfattning av det konstnärspolitiska uppdraget ska kunna upprätthållas vid en sammanslagning, vilket tycks vara utgångspunkten i uppdraget, är det svårt att se hur en sådan samtidigt ska kunna vara kostnadseffektiv på det sätt som anges i uppdraget. Vår slutsats är att Konstnärsnämndens uppgifter genomförs mest kostnadseffektivt genom att en självständig myndighet behålls på området.

KLYS kommer noggrant att följa myndigheternas arbete med uppdraget och har följande synpunkter och invändningar när det gäller uppdraget som sådant:

- Vi välkomnar den konsekvensanalys som ska göras och anser att det i analysen utförligt måste ingå vilka effekter en sammanslagning kommer att innebära för landets konstnärer och kulturskapare och för de nationella kulturpolitiska målen.
- Vi anser att tiden för uppdraget är alldeles för kort, endast tre månader, för att en sådan utförlig analys ska vara möjlig att genomföra på ett tillfredsställande sätt.
- Vi menar att arbetet med en eventuell sammanslagning också bör avvakta den pågående utredning om mindre myndigheters uppgifter och organisering, som ska vara klar den 15 december 2024 (dir 2023:132).
- Vi saknar i uppdraget krav på att en nära dialog ska ske mellan myndigheterna och kulturskapsorganisationerna, men utgår ifrån att både Kulturrådet och Konstnärsnämnden kommer att inhämta konstnärers och kulturskarpares synpunkter och bedömningar, bl a via KLYS-organisationerna, i det kommande arbetet.
- När uppdraget är genomfört och inlämnat till regeringen bör en regelrätt remittering av förslaget ske till berörda remissinstanser såsom landets kulturskapsorganisationer. I kulturutredningen från 2009 fanns ett motsvarande förslag till sammanslagning av Kulturrådet och Konstnärsnämnden, som remissinstanserna var starkt kritiska till och som därför inte ledde till några åtgärder. Regeringen bör dra lärdomar av de erfarenheterna.

KLYS träffar gärna kulturministern för att utveckla våra argument i denna fråga och för att konkretisera de nackdelar vi ser med denna sammanslagning.

För KLYS

Mårten Sandén
Ordförande

Ulrica Källén
Verksamhetsledare